

INFLUENȚA LIMBII ROMÂNE ASUPRA GRAIURILOR MAGHIARE, VĂZUTĂ DE LA BUDAPESTA

(Articol publicat în *Noua Revistă Română*)

Gabriel GHEORGHE

La 7 iulie 1996, pe canalul TVR-2, au apărut doi profeți din timpurile din urmă care, în emisiunea "La puterea a II-a", având ca redactor pe **Gabriel Giurgiu**, au afirmat, printre altele, că românescul **neam** ar proveni din maghiarul **nyám**. Această afirmație s-a făcut la TVR și recent, în iulie 1997, după cum ne-a spus un telespectator, dl. Lucian Costi.

Ce argumente au ? Nici unul. Dar ce le trebuie lor argumente? Declarațiile lor ajung, mai ales că, la televiziunea română, ca și în unele organe de presă, se poartă în ultima vreme dezinformarea și antiromânismul manifest.

Politica TVR - de-a aduce pe ecran **minciuni** despre realitatea românească - este vinovată cel puțin față de adevăr și știință.

Un vechi dicton spune: **audiatur et altera pars (să se asculte și partea cealaltă)** adică, pentru ca TVR să capete audiență, să creeze interes, ar fi de dorit să programeze dialoguri de idei, scăpărătoare, nu monologuri teziste, **fără sare și piper**. În cele de mai jos, vom ilustra un astfel de caz.

Acești **lingviști minunați**, cu ideile lor **zburătoare**, pot aduce orice, de oriunde, inclusiv de unde nu există.

Dacă prof. **Sorin Antohi**, unul dintre protagoniștii emisiunii, ar fi verificat afirmația sa, făcută în totală necunoaștere a realității, ar fi aflat din **A magyar nyelv történeti - etimológiai szótára (Dicționar istorico-etimologic al limbii maghiare)**, DEM, Budapesta, Editura Academiei Maghiare, 1970, în vol.II, p. 1034, că **nyám** apare în texte maghiare prima dată la **1881**. În română, găsim cuvântul **neam** de foarte numeroase ori, cu cel puțin câteva sute de ani mai devreme. Iată câteva exemple:

- a) - în documentele din Țările Române, foarte frecvent, începând cu 1247;
- b) - în **Codicele Voronețian**, sec XIV - XVI;
- c) - în **Tetraevanghelul**/lui **Coresi**, 1560 - 1561;
- d) - în **Palia de la Orăștie**, 1581 - 1582;
- e) - în **Noul Testament de la Bălgrad**, 1648;
- f) - la **Ioan Zoba din Vinț** (1683) de 7 ori, la **Ion Neculce** de 17 ori etc., ceea ce dovedește că **neam** era de uz curent la români cu secole înainte de a fi pătruns în maghiară.

În continuare, DEM scrie: **Román eredetu** (de origine română !)

La fel găsim și în excelentul studiu **A magyar szókészlet Román elemeinek története (Istoria cuvintelor maghiare de origine română)**, Editura Academiei, Budapesta, 1982, p. 351, al eminentului profesor al Universității din Budapesta, **Bakos Ferenc**.

Desigur, prof. **S. Antohi** ar putea susține că Academia din Budapesta și prof. **Bakos Ferenc** greșesc, dar trebuie să dovedească aceasta.

Pentru că unii lingviști români, lucrând după ureche, au mai afirmat acest fel de enormitate - că românescul **neam** ar proveni din maghiarul **nem** - un alt cercetător maghiar, binecunoscut lingviștilor români, **Lajos Tamás**, într-o lucrare publicată în vo-lumul colectiv **Omagiu lui Iorgu Jordan**, cu prilejul împlinirii a 70 de ani, Editura Academiei R.P.R., 1958, p. 843 - 854, dovedește că este imposibil ca românescul **neam** să provină din maghiarul **nem**.

Nu putem reproduce aici argumentarea lui **L.T.**, dar prof. **S.A.** o va putea citi în volumul arătat și, cum TVRe la dispoziția sa, ar trebui să vină și să spună adevărul: că ungurescul **nyám** provine din românescul **neam**, iar nu invers, cum din eroare (îi concedăm privilegiul bunei credințe) a afirmat în emisiunea menționată.

Dar, pentru ca să nu mai apară și alții să inducă în eroare pe cei care-i ascultă, tuturor celor interesați de raporturile lingvistice româno-maghiare le recomandăm să-l citească pe **Franz Joseph Sulzer**, un adversar hotărât al românilor, dar, care, în această privință, este forțat de un minim de respect față de el însuși (ceea ce se purta în sec. XVIII, nu se mai poartă în sec. XX), să scrie la 1781 (!) adevărul că: *în Dacia (limba valahă), deși a fost în contact cu atâtea limbi străine, n-a împrumutat nimic de la ele, astfel că, de pildă, NU EXISTĂ UN SINGUR CUVÎNT UNGURESC COMUN ÎNTREGII LIMBI VALAHE (Geschichte des Transalpinischen Daciens, vol.I, p. 41, subl. ns.).*

Pentru prezența a foarte numeroase cuvinte românești în lexicul maghiar, îi invităm pe acești savanți docti să urmărească, în continuare, prezentarea admirabilului studiu menționat mai sus, al eruditului profesor de la Universitatea din Budapesta, **Ferenc Bakos**.

Chiar dacă ar putea părea un paradox, cu această operă îl socotim pe **Ferenc Bakos** unul din cei mai importanți lingviști ai limbii române, căci a făcut pentru una din grupele de cuvinte ale limbii române - cele considerate, fără nici o dovadă, ca provenind din maghiară - mai mult decât au făcut toți lingviștii români luați la un loc: prin studii și cercetări erudite, a restituit adevărul pentru câteva sute de cuvinte românești.

În dicționarele românești, câteva sute de cuvinte sînt socotite de origine unguerească, ceea ce este fals.

Această eroare de proporții - nu numai privitor la limba maghiară - pleacă de la **Alex. Cihac** (1825 - 1887), un ignorant în materie de lingvistică, care, fără nicio metodă, a luat dicționarele limbilor vorbite împrejurul României și, unde a găsit un cuvînt similar cu cel românesc respectiv, fără să țină seama de diferența de sens, de structură, numai pe baza similitudinii de formă, auditive, a *declarat* că vorba românească provine din limba respectivă. Pe scurt, "metoda" lui **Cihac** era: și în ungară, deci **din** ungară; și în bulgară, deci **din** bulgară etc., înstrăinînd, fără noimă și fără vreo probă, originea a mii de cuvinte românești și numai românești.

În prefață, **Cihac** îl citează pe lingvistul vienez **B. Kopitar** care, în lucrarea sa *Albanische, Walachische und Bulgarische Sprache*, spune că *valaha sau, mai degrabă, daco-româna e cel mai vechi și mai particular din idiomurile neolatine*, după care **Cihac** conchide că *această aserțiune este destul de justă. Daco-româna, deși mai puțin bogată (dimpotrivă, este, de departe, cea mai bogată limbă europeană, Nota ns.) decât cele mai tinere limbi din occident* (subl. ns.), *în care elementul roman a avut mai mult timp să prindă rădăcini, posedă mai multe cuvinte clasice din epoca lui August decât acestea din urmă, și un mare număr de vorbe au păstrat accepțiunea lor latină, care s-au schimbat complet în aceste idiomuri* (p. VII).

Constatări similare, ca fond, găsim și la **Giorgio Tomasi, I. Hildebrandt, Claes Rålamb, J. Tröster, J. Filstisch, Conte de Hauterive, W. Hoffmann** și **Felix Colson**, ca și la **Petru Maior** și **Timotei Cipariu** etc.

Iată o comparație grăitoare:

Nr crt	Cuvînt românesc	Echivalente	Etimologie în <i>Dex</i>
		Elină Greaca modernă	

1	<i>oleacă</i>	<i>ólígoV</i> - peu nombreux	<i>ólígoV</i> (oligos)	ngr: <i>olighaki</i>
2	<i>strachină</i>	<i>östrakon</i> -écuelle cit.: (o)strakon	<i>gabaqa</i> (gavata)	ngr. <i>ostrákinos</i>
3	<i>grădină</i>	<i>agridíon</i> - petit champs	<i>khpoV</i> (chepos)	bg.,scr. <i>grădina</i>
4	<i>căuc,</i> <i>căuș</i>	<i>kaukh</i> - vas á boire	<i>sesoula</i>	lat.* <i>cau</i> (□ <i>cavus</i>)
5	<i>ponos</i>	<i>pónoV</i> -peine, mal	<i>dusareston</i>	sl. <i>ponosu</i> (după Cihac)
6	<i>pîrpăli (perpel)</i>	<i>purpolev</i> -se tenir auprès du feu	<i>tsigarizw</i> a prăji	bg. <i>pripalja</i> scr. <i>pripaliti</i>
7	<i>spân</i>	<i>spanóV</i> -natu- rellement depourvu de barbe	<i>spanóV</i>	lat.* <i>spanus</i>
8	<i>stup</i>	<i>stupoV</i>	<i>keyelh</i>	lat.* <i>stypus</i>
9	<i>baros</i>	<i>baroV</i> - pésanteur, poids	<i>baroV</i> (cit.: varos)	țig. <i>baros</i>
10	<i>pizdă</i>	<i>pistiV</i> - garantie, ce qui est un gage de confiance	?	Nu figurează în <i>Dex</i> , <i>DLRM</i> , <i>D.A.</i> , ca și cum n-ar fi cuvînt al limbii române. Cihac îl dă ca slav.

(*) - cuvînt neatestat, presupus.

Din succinta comparație de mai sus, rezultă:

1) Între greaca veche și română se găsesc zece identități sau similitudini apropiate, în timp ce între greaca veche și greaca modernă nu apar decît două.

Chiar dacă eșantionul analizat nu este suficient pentru a justifica concluzii absolute, el oferă începuturi de probă, care, prin extinderea cercetării, pot duce la astfel de concluzii.

2) **Cihac** este neconsecvent cu sine însuși: dacă româna e mai veche decît franceza, italiana, portugheza, spaniola etc. - ceea ce este exact - iar acestea sînt mult mai vechi în Europa decît limbile slave, greaca modernă, bulgara, maghiara etc., cum s-ar putea ca un cuvînt român, care se găsește și în latină, în elină sau în limbile zise neo-latine, să provină în română din maghiară, din bulgară, din limbile slave, din greaca modernă chiar ? Această greacă modernă este o limbă târzie, în care puține cuvinte eline se pot găsi. Oricum, numărul de identități sau similitudini în limba populară este mai mare între română și greaca veche decît între greacamodernă și greacă veche:

3) Referitor la cuvintele din lista de mai sus, *ponos* - identic, ca formă și înțeles, în română și greaca veche, necunoscut în neogreacă, cum să fi ajuns în română din slavă (?), așa cum susține Institutul de lingvistică din București (I.L.B.)?

Slavii sunt menționați pentru prima dată în istorie la finele sec. VI e.n., la circa 1000 de ani după dispariția ultimelor urme de greacă veche.

Admițând că *ponos* ar fi cuvânt slav, deși nicăieri nu se găsește o astfel de dovadă, cum l-ar fi putut, și pe ce cale, comunica lui **Homer** (sec. IX î.e.n.), lui **Pindar** (sec. V î.e.n.), lui **Platon** (sec. V - IV î.e.n.) etc. ?

Și, apoi, din care limbă slavă ? Pentru că, în cehă, slovacă, în bulgară, în polonă, cuvântul nu apare. În sârbocroată, găsim un cuvânt *ponos*, dar care înseamnă *mîndrie, fală*, iar, în rusă și ucraineană, același cuvânt înseamnă *diaree, dezinterie*.

Fără probe extralingvistice, nu se poate spune nimic despre același cuvânt prezent în două idiomuri diferite.

4) În legătură cu cuvintele populare comune între română și elină, istoria aduce o probă zdrobitoare: vechii greci - și anume toți (ionienii, eolienii, aheenii și dorienii) - pleacă, cel mai probabil din Spațiul Carpatic, începând din mileniul II î.e.n. (v. recent **P. Lévèque**, *Aventura greacă*, vol. I, p. 25-26, dar și alte surse). A doua ipoteză din **P. Lévèque** - plecarea din stepele nord-pontice - cade pentru că acea zonă nu are sare și, de fapt, reprezintă zonă de extensie a Spațiului Carpatic.

Rămânerea la etimologiile lui **Cihac** este inacceptabilă azi.

5) *Baros*, care apare cu același înțeles în română și-n greaca veche, nu și-n greaca modernă - unde găsim unechivalent *varos, varea, varia(?)* - este dat de către *Dex* din țigănescul *baros*. Existau țigani în Europa în momentul în care se mai folosea greaca veche ? Istoria nu i-a descoperit încă, iar **Selwyn Gurney Champion**, în *Racial Proverbs*, Londra, 1938, p. 469, spune: *Romany they were originally Hindu. The last emigrants from India, they arrived in Constantinople in the beginning of the fifteenth century.*

Dar, mai mult, graiul țigănesc nu cunoaște acest cuvânt. Atunci, poate da cineva ceea ce nu are? Cu regret constatăm că lingviștii români se-ncontrează frecvent, dacă nu chiar îl infirmă pe **Aristotel, gigantul, titanul**.

Lecturat cu *v*(vita) - după pronunția din greaca modernă, în loc de *b* (beta) - cuvântul a ajuns și în maghiară ca *varos* și *oraş* □ locul de unde se exercită puterea, autoritatea, unul din sensurile lui *baros* în greaca veche: unde stăteau *baros(anii)*, cei puternici, grei, locul unde se găsea un senior, de unde se exercita autoritatea.

În Europa, *varos oraş, localitate*, este foarte răspândit. Deci cuvântul nu a pătruns numai în maghiară, ci, făcînd parte din limba primară a Europei, se găsește în multe alte idiomuri. Numai cu titlu de exemplu: **Var** - departament în sudul Franței; *Varades* - oraş în Franța; **Varese** - oraş în Italia; **Varazdin** - oraş în Yugoslavia; **Bar** - oraş din fosta URSS; **Bari** - oraş în Italia; *Karlóvy vary* - localitate în Cehia. În România, există numeroase localități și cu **var** și cu **bar**, toate avînd aceeași origine.

În India, *Hard/var* și *d*□une ville situéau point ou le Gange débouche dans la plaine (*Dict. sanscrit-fr.*, p. 884).

Pe maghiarul *varos*, **Cihac** îl dă ca etimon pentru *oraş*, iar *Dex* reproduce acest urechism.

6) Din cele dinainte, rezultă o concluzie importantă: **mărturie despre cum se pronunța în elină depune româna**, iar nu greaca modernă. Această constatare nu poate fi infirmată în nici un fel, fiind verificată în numeroase cazuri.

Iată o sumară comparație:

În română	În elină	În greaca modernă
<i>baros</i>	<i>baros</i>	<i>varos</i>
<i>barbar</i>	<i>barbaros</i>	<i>varvaros</i>
<i>biblioteca</i>	<i>biblioteke</i>	<i>vivlioteke</i>

<i>borborosi</i>	<i>borborizo</i>	<i>vorvorizo</i>
------------------	------------------	------------------

Pentru alte exemple, v. **Chassang**, *Dict. Grec - Français*, p. 110.

Cum s-ar putea explica identitatea pronunției între greaca veche și română, dacă aceste limbi n-ar fi fost înrudite și concomitente ? Dacă *baros* ar proveni din graiul țigănesc, cum se susține, fără justificare, în *Dex*, limbile □occidentale ar trebui să considere pe *baron*, foarte frecvent în franceză, engleză etc., de origine țigănească, ceea ce ar confirma pe **R. L. Turner** (*A comparative Dictionary of the Indo-Aryan Languages*, Oxford, 1962), în care engleza, spaniola, italiana, ungara, bulgara etc., etc., sînt considerate □subdialect of European Gypsy□, afirmații la care nu putem subscrie.

7) *Stup* - pe care-l găsim în elină și în sanscrită (*stupa*) cu același sens - este dat de **Cihac** ca provenind din slava veche, dar, în bulgară, rusă, scr., slovacă și polonă, cuvîntul nu figurează. Greaca modernă are alt cuvînt.

Nu ne miră acordarea de "naționalități" arbitrare unor cuvinte de către **Cihac**. Vestitul **Fr. Miklosich**, în al său *Lexicon Palæoslovenico-Graeco-Latinum*, consideră cuvîntul *Crăciun* ca aparținînd limbilor rusă, bulgară, cehă și maghiară, în care este cunoscut numai de populația română din aceste țări, iar, în română, unde este de uz general, nu-l găsește, deși acesta este un cuvînt exclusiv românesc, iar sărbătoarea pe care o numește vine din epoca bronzului și nu se mai găsește la nici un alt popor, celelalte popoare europene avînd ca echivalent o sărbătoare a *nașterii*, instituită în sec IV e.n.

8) *Strachină* - cu proteza **o** -îl găsim în greaca veche, nu și în greaca modernă. Totuși, *Dex* aduce cuvîntul românesc dintr-un neogrec *ostrakinos*, pe care dicționarele grecești nu-l menționează. S-o fi știind la Institutul de lingvistică din București mai multă greacă modernă decît la Atena?!

9) Pentru *grădină*, iar o similitudine cu greaca veche, pentru care greaca modernă are alt cuvînt (*chepos*), **Cihac** dă - și *Dex* reproduce - o etimologie fantezistă (din bg. *gradina*), deși în franceza veche găsim *gardenu*, din care a rezultat *jardin*, engl. *garden* etc.

Ar fi greu de imaginat cum ar fi putut să dea bulgara un cuvînt unei limbi dispărute înainte ca "bulgara" să se audă în Europa !

De fapt, bulgara veche este *o limbă dispărută, din familia altaică, ramura turcică, formată în sec. VI - VIII, foarte puțin cunoscută* (subl. ns.), *al cărei nume a fost preluat* (?) *de o limbă neturcică (și anume - slavă) - bulgara actuală (o parte din bulgarii de pe Volga s-au stabilit în sec. VII în Balcani, unde au fost slavizați). Sin-gura reprezentantă actuală a subramurei bulgare din familia altaică este limba ciuvașă* (**Marius Sala, Ioana Vintilă-Rădulescu, Mică enciclopedie - Limbile lumii**, Buc., 1981, 373 p.)

Cum ar putea o limbă necunoscută să fi împrumutat cuvinte din lexicul funda-mental unei limbi primordiale, cu o vechime de cel puțin cinci milenii?!

Chestiunea devine și mai stranie cînd se află că necunoscuta bulgară ar fi împrumutat cuvinte în lexicul elinei, dispărută înainte ca bulgara să existe.

Dacă aceste afirmații ale lingviștilor români ar avea vreo tangență cu realitatea, ar trebui ca măcar unele din cuvintele pe care inexistentă bulgară le-a <adus> și <împrumutat□ în Europa, chiar și unor limbi dispărute, să se găsească în limba ciuvașă, ruda ei apropiată. S-a făcut această dovadă ? Oricum ea nu este menționată.

Iată și altă *minune* a lui **Cihac**: *puță* - *parties naturelles de l'homme et de la femme* (sic !), vol. II, p. 301, ceea ce arată cătă română știa **Cihac**.

Acest defect de înțelegere este "știința" dominantă (!) în *Dex*..

În realitate, bulgara, dacă a existat, a dispărut în 1014 - 1018, cînd **Vasile II Bulgaroctonul** (976 - 1025) i-a lichidat pe bulgari (erau mongoloizi și ușor de reperat). O limbă nu dispăre decît prin dispariția celor care o vorbesc.

Chiar dacă i s-a spus "bulgară", populația de la sudul Dunării nu și-a schimbat nici compoziția, nici caracterul, după cum o arată și înfățișarea. Tipul bulgarului mongoloid nu se mai întâlnește în Bulgaria. Aceasta este, probabil, explicația pentru realitatea existenței a 38 % cuvinte românești în bulgară. Acad. **Vladimir Georgiev** spune textual: *De nombreux éléments lexicaux identiques sont pour la plupart des emprunts grecs ou turcs. Beaucoup de calques linguistiques. Ainsi le bulgare et le roumain ne sont pas étroitement apparentés quant à leur origine, mais leur lexique contient 38 % de mots identiques ou semblables. Cette statistique est faite d'après les dictionnaires des langues écrites: dans les langues parlées (et dans les dialectes), ce pourcentage est encore plus élevé. (Le problème de l'Union linguistique balkanique" în Actes du premier Congrès international des études balkaniques et sud-est européennes, VI, Linguistique, Sofia, 1968, p. 10).* Această realitate este confirmată de teza de doctorat a **Mariei Osman-Zavera** *Împrumuturile lexicale românești în graiurile limbii bulgare*, 1977, rod a 10 - 15 ani de muncă intensă, care reprezintă o sinteză a studiilor și cercetărilor întreprinse în această privință începând cu 1783 pînă în prezent, adică pe aproape 200 ani. Teza indică prezența a cel puțin 500 cuvinte românești populare în graiurile limbii bulgare (din circa 800, cît conține un lexic țărănesc curent).

Cu toate acestea, pentru prezența lexicală românească în idiomul bulgar nu există un studiu cuprinzător, în genul celui realizat de profesorul budapestan **F.Bakos** referitor la prezența lexicului românesc în ungară (op. cit.).

Cartea prof. **Bakos** nu apare pe un teren gol. În *Introducere*, îi citează pe cei care s-au ocupat înaintea sa de raporturile lexicale româno-maghiare.

În 1816, **Sámuel Gyarmathi**, în *Vocabularium*, publicat la Viena, menționează prezența unor cuvinte românești în maghiară.

În 1877, **Edelspacher Antal** publică o monografie - *Rumun elemek a magyar nyelvben* - dedicată prezenței lexicale românești în maghiară. În acest studiu de pionierat, sînt menționate 124 cuvinte.

Între 1893 și 1901, **Szinnyei József**, într-un dicționar de regionalisme, înregistrează 340 cuvinte românești, dar, în 1912, **Stefan Damian** adaugă glosarului lui **Szinnyei** încă 200 cuvinte.

În 1942, **Géza Blédy**, în *Influența limbii române asupra limbii maghiare - studiu lexicografic*, înregistrează aproape 600 cuvinte românești în limba maghiară.

Masivul studiu al profesorului **Bakos** (560 pagini) conține, în primul rând, aspecte lămuritoare privind limba română și modalitățile de receptare ale cuvintelor de origine română: fonetică, morfologie, productivitatea elementelor de origine română, aspecte de formare a cuvintelor, cuvîntul român de proveniență și forma fonetică modificată sub influența unui element maghiar, mixaj între elemente române și maghiare, forma maghiară ca rezultat al contaminării a două cuvinte provenite din română, situații când forma fonetică a cuvîntului din română nu se modifică, dar se schimbă înțelesul sub senzația auditivă a unui element maghiar, semiotică, sinonime, cauzele împrumutării de cuvinte, observații asupra geografiei cuvintelor, cuvinte răspîndite în afara Ardealului, căile de răspîndire, problemele răspîndirii etimologiei valahe, fenomene legate de bilingvism, de la cuvîntul străin la cuvîntul încetățenit, cronologia elementelor românești din bagajul de cuvinte maghiare, răspîndirea geografică și în diverse straturi de stil, cronologia elementelor românești și vitalitatea lor (pe secole), elemente de origine română ale limbii populare române din Ardeal și care apar pe întreg teritoriul Ardealului, elemente românești care au ajuns în straturi de stil mai înalte etc.

Într-o secțiune aparte (p. 394-400), se menționează cuvintele românești folosite în operele lor de mari scriitori maghiari (de ex. Jókai Mór ș.a.), de importante personalități politice și culturale maghiare (de ex. Miklós Bethlen ș.a.) etc.

După cum se vede, din enumerarea parțială de mai sus, este abordată o mare varietate de aspecte, netratate în nici o lucrare românească privitor la contenciosul lexical româno-maghiar. Regretăm că spațiul nu ne îngăduie să intrăm în amănunte.

În partea expozitivă, prof. **Bakos** urmărește cuvintele românești intrate în maghiară, după prima mențiune scrisă, însă menționând și alte atestări, pe secole, dar numai începînd din secolul XIV.

De exemplu, primele cuvinte românești, pe care autorul le găsește atestate, sînt:

Nr. crt.	Anul atestării	Cuvîntul ungară	în	Cuvîntul românesc	de	Etimologiile cuvintelor românești în <i>Dex</i>
1	1331	<i>cserge</i>		<i>cergă</i>		Din bg., scr. <i>cerga</i> cf. magh. <i>cserge</i>
2	1313	<i>kosár</i>		<i>coșar</i>		Din bg., scr. <i>ko□ara</i>
3	1387	<i>krajnik</i>		<i>crainic</i>		Din ucr. <i>krajnik</i>

Cergă figurează în vorbirea populară a unor vlahi la începuturile sec. XII, la **Demetrios Chomatianos**, (*Fontes IV*, p. 84) și e cuvînt de uz curent în greaca modernă.

În sec. XV, se găsesc atestate (exemple):

Nr. crt.	Anul atestării	Cuvîntul ungară	în	Cuvîntul românesc	de	Etimologiile cuvintelor românești în <i>Dex</i>
4	1462	<i>bács</i>		<i>baci</i>		Et. nec.
5	1458	<i>berbécs</i>		<i>berbece</i>		lat. <i>berbex</i> (ș <i>vervex</i>); de fapt, în latină, <i>berbex</i> e îndoielnic, iar <i>vervex</i> , - <i>cis</i> ș <i>oaida</i> Cicero .
6	1405	<i>csobán</i>		<i>cioban</i>		Din tc. <i>coban</i> (*)
7	1488	<i>gárgya</i>		<i>gard</i>		cf. alb. <i>gardh</i> , slv. <i>gradu</i>
8	1496	<i>kaliba</i>		<i>colibă</i>		Din sl. <i>koliba</i>
9	1438	<i>kalugyer</i>		<i>călugăr</i>		Din sl. <i>kalugeru</i> (<gr.)
10	1405	<i>katrinca</i>		<i>catrința</i>		Din magh. <i>katrinca</i> (**)

(*) În legătură cu etimologia din *Dex*, avem de făcut cîteva observații:

a) - Cum lingviștii maghiari susțin că limba ungară are caracter turcic, dacă *cioban* ar veni din turcă (cf. *Dex*), ar fi trebuit să se găsească mai curînd în ungară, astfel că nu mai era nevoie de o preluare din română.

b) - Cuvîntul *cioban*, însă, nu este turc, ci □persan□, de unde a intrat și în turcă. Dar persanii provin din Spațiul Carpatic, astfel că este vorba de un cuvînt carpatic, în nici un caz turcic.

c) - La **Pliniu** (23 - 79 e.n.), găsim (.....) *cebanus caseus*, un fel de caș (preparat de ciobani ?) care se aducea din Liguria unde turcii n-au ajuns niciodată.

(**) În ce privește **catrința**, în *Dex* găsim: □Obiect de îmbrăcăminte din PORTUL NAȚIONAL AL FEMEILOR ROMÂNCE (subl. ns.) care servește ca fustă sau ca șorț și care constă dintr-o bucată dreptunghiulară de stofă, adesea împodobită cu alesături, cu paiete etc. Din magh. *katrinca*.□

Aici avem a face cu un balansoar: **I.L.B.** consideră - în *Dex* - că numele acesteia vine în română din maghiarul *katrinca*, iar eruditul **Ferenc Bakos**(v. p. 69,113, 207 în lucrarea citată) găsește cuvîntul în maghiară prima dată la 1405 sub forma *katroncha*, apoi la 1416 *katrinca*, la 1784 *karinka*, la 1798 *katrinkat* etc.; în ce privește originea cuvîntului, se scrie fără rețineră: *Román eredetű* □ de origine română, din rom.. *catrința*.

Aceeași origine o indică și eruditul D.E.M. (vol. II, p. 410)

Dacă se examinează cu răbdare etimologia cuvîntului românesc, se constată că acesta este atât de vechi și de permanent că n-are cum să aibă etimologia decît în el însuși, în limba română.

(1) În mozaicul bizantin de la Sant'Appolinare Nuovo din Ravenna, în timpul lui **Justinian**, cei trei magi sînt îmbrăcați ca tarabostes - nobilii daci - purtînd pe cap căciula dacă specifică. În spatele lor, apar sfințele mucenice îmbrăcate în costume naționale românești (cămăși cu poale lungi, albe), peste care poartă **catrințe** - subl. ns. - bogat decorate, pe cap purtînd broboade de borangic, care atîrnă pînă la glezne (ap. S. Coryll). Deci găsim **catrința** în sec. VI, în îmbrăcămintea unor mucenițe, identică sau similară cu a țărăncilor române, într-una din capodoperele artei plastice medievale, care, sperăm, se va admite că nu provine de la unguri (apăruți în Europa abia la finele sec. IV).

(2) Chiar necunoscînd această realitate, dacă întocmitorii *Dexar* fi fost animați de aflarea adevărului, ar fi putut să-l descopere parcurgînd rapoartele arheologice privitor la culturile Cârna (Epoca Bronzului între 2.000 - 1.200 î.e.n.) și Turdaș-Vinca (mileniile V - III î.e.n.) sau măcar sinteza acestora în *Dicționar de artă populară românească*, ESE, 1985, p. 104 - 106: *piesă de port... răsîndită în lumea egeeană și mediteraneană, catrința este reprezentată pe figurinele de la Vinca și Cârna, făcînd parte din vechiul fond traco-iliric... Forma catrinței este aceeași în toate zonele, dar ceea ce îi dă o notă distinctivă este (?) ornamentația și dimensiunile.*

A se vedea figurina color cu *catrință* din cultura Gârla Mare în *Enciclopedia de Arheologie*, vol. II, p. 96-97.

(3) *Madona Română - Maica Domnului cu pruncul Iisus de pe manuscrisul maramureșean Prăznicar* (considerat ca fiind din sec. XVI, scris cu slove chirilice) - poartă ie, broboadă (?) și *catrință*.

La fel și în alte figuri din cuprinsul acestui prăznicar (Buna Vestire, Adormirea Maicii Domnului), personajele poartă *catrință*.

Această capodoperă, ca și altele, se găsesc în Fondul Vatican Român, format la Biblioteca Apostolică Vatican din manuscrisele inedite *în limba română*, dar cu alfabet chirilic.

Iisus poartă cojocel de miel !

De asemenea (v. *Petit glossaire du patois de Démuin*, Paris, 1893, p. 51), găsim **catron** - toute espèce de jupon, tot popular.

S-ar putea susține că Spațiul românesc a cunoscut *catrința*, dar poate că numele ei era altul, că această denumire a fost dată de unguri - o simplă prezumție pe care, însă, Academia și Universitatea din Budapesta o infirmă, astfel că cei care ar invoca-o ar trebui s-o dovedească. *Affirmanti obstat probatio* se spunea încă în logica medievală.

Pînă la aducerea unei asemenea dovezi de către lingviștii români *en titre* (singurii susținători ai originii maghiare a *catrinței*, acest obiect din portul național țărănesc), dovezile aduse mai sus sînt prea numeroase și incontestabile pentru ca să nu se miște chiar imobilismul de granit al Instituului de Lingvistică din București (ILB). Sperăm, cel puțin. Dacă ar fi consecvenți cu ei înșiși, cu învățătura pe care au primit-o, cu metoda *cuvinte și lucruri*, dubiul asupra apartenenței *catrinței* la străvechea limbă românească nu și-ar fi găsit rostul.

În sec. XVI sunt atestate (exemple):

11	1588	<i>baraboly</i>	<i>baraboi</i>	Din bg. <i>baraboj</i> , magh. <i>barabolya</i>
12	1570	<i>bohaj</i>	<i>buhai</i>	Din ucr. <i>buhaj</i>
13	1565	<i>bordó / sip</i>	<i>burduf</i>	Et. nec.
14	1590	<i>bödölö</i>	<i>budălău</i>	?
15	1565	<i>brindza</i>	<i>brînză</i>	Et. nec.
16	1573	<i>boronza</i>	<i>brînză</i>	Et. nec.
17	1560	<i>cap</i>	<i>țap</i>	cf. alb. <i>cap</i> , <i>ciap</i> , scr. <i>cap</i>
18	1509	<i>cimbora</i>	<i>sîmbra</i>	cf. magh. <i>cimbora</i>
19	1526	<i>csercse</i>	<i>cercel</i>	lat. <i>circellus</i>

20	1585	<i>domica</i>	<i>dumicat</i>	Probabil lat. * <i>demicare</i>
21	1583	<i>esztena</i>	<i>stână</i>	Et. nec.
22	1554	<i>sztronga</i>	<i>strungă</i>	cf. alb. <i>shtrungë</i>
23	1570	<i>ficsúr</i>	<i>fecior</i>	lat. * <i>fetiulous</i> sau <i>făt +ior</i>
24	1586	<i>goda</i>	<i>godac</i>	cf. sl. <i>goda ș an</i>
25	1583	<i>iskumpia</i>	<i>scumpia</i>	pol. <i>skapia</i>
26	1599	<i>kantár</i>	<i>cântar</i>	Din tc. <i>kantar</i>
27	1587	<i>kápra</i>	<i>capră</i>	lat. <i>capra</i>
28	1585	<i>kozsók</i>	<i>cojoc</i>	Din sl. <i>kozuhu</i>
29	1598	<i>kurtány</i>	<i>curtean</i>	Din <i>curte + ean.</i> <i>Curte</i> din lat. * <i>curtis</i> (<i>cohors, -tis</i>)
30	1592	<i>lák</i>	<i>lac</i>	lat. <i>lacus</i>
31	1584	<i>logofet</i>	<i>logofăt</i>	ngr. <i>logothétis</i>
32	1548	<i>mióra</i>	<i>mioară</i>	<i>Mia + oară</i>
33	1572	<i>monaszteria</i>	<i>mânăstire</i>	Din sl. <i>monastyri</i>
34	1548	<i>orda</i>	<i>urdă</i>	Et. nec.
35	1592	<i>páhárnik</i>	<i>paharnic</i>	Din <i>pahar</i> (din magh. <i>pohár,</i> scr. <i>pehar</i>) + sufix <i>nic</i> .
36	1588	<i>pakulár</i>	<i>păcurar</i>	lat. <i>pecorarius</i>
37	1577	<i>palacsinta</i>	<i>plăcintă</i>	lat. <i>placenta</i>
38	1576	<i>perpence</i>	<i>pîrpăriță</i>	Din sl. <i>pruprica</i> , ucr. <i>perepelica</i>
39	1584	<i>posztelnik</i>	<i>postelnic</i>	Din sl. <i>postelnicu</i>
40	1520	<i>pulya</i>	<i>pui</i>	lat.* <i>pulleus</i> (^ <i>pullus</i>)
41	1569	<i>sztolnik</i>	<i>stolnic</i>	Din sl. <i>stolniku</i>
42	1594	<i>viszter</i>	<i>vistier</i>	Din lat. <i>vestiarius</i>
43	1599	<i>viszt(i)ernik</i>	<i>vistier+nic</i>	<i>Vistier ≠ nic</i>
44	1585	<i>vornik</i>	<i>vornic</i>	Din sl. <i>dvoriniku</i>
45	1549	<i>zsendice</i>	<i>jintiță</i>	Et. nec.

Mai multe cuvinte din această listă s-ar putea preta la comentarii care, datorită volumului limitat al acestui spațiu disponibil, nu pot fi cuprinse aici.

Totuși, asupra poziției 29 *curtean* trebuie să ne oprim puțin, etimonul său imediat, *curte*, fiind, ca marea majoritate a cuvintelor limbii române, tratat superficial.

În *Dex*, ca și în alte dicționare românești, se afirmă că românescul *curte* ar proveni din lat.**curtis* (□ *cohors, -tis*) □ (mai ales) trupe; a zecea parte dintr-o legiune. Această etimologie este, de fapt, o reproducere după **Mayer Lübke** (*REW*, 2032), rămas la mențiunile dicționarelor diverselor graiuri. La rândul lor, acestea reproduc graiul vorbit în sec. XX, după ce pronunția a fost coruptă prin latinizarea forțată, pe cale administrativă, mai ales în ultimele secole, a limbilor din Europa occidentală.

Cohors este o încercare de potriveală și n-are nimic a face cu *curte* care este popular și vechi. Ele au coexistat.

Pe *curte* îl găsim atestat de-a lungul a sute de ani sub această formă, chiar în Italia, din sec. VIII până în prezent, iar pe *cohors* niciodată.

Când a fost transformat *cohors* în *curte* și cine a făcut-o autorii dicționarelor românești nu ne spun - ca și cei străini, de altfel - ceea ce lasă să se creadă că e numai o presupunere din cele care se găsesc cu sutele privitor la cuvintele limbii române.

În cele o sută zece volume de hărți și studii asupra istoriei medievale, începînd din sec.VIII, la care se referă **Giandomenico Serra** (*Contributo toponomastico alla teoria della CONTINUITA NEL*

MEDIOEVO DELLE COMUNITA RURALI ROMANE E PREROMANE DELL'ITALIA SUPERIORE, Cartea Românească, Cluj, 1931, 325 p.), *curte* apare la tot pasul. Iată câteva exemple din această sursă:

- a) < hoc est *curtelm mea/m*> (^ aici este curtea mea), anul 766 (p. 67)
- b) < *curtes... id est Rancis...* >, anul 833 (p. 70)
- c) < *curticellam que dicitur Aianis...; in curte de Cisianorum ...*, anul 1141 (p. 70)
- d) < sunt *case cum curtbus*> (^ sunt case cu curți), anul 1147 (p. 8)
- e) < *curticella di Vicinasco*>, anul 1253 (p. 12)

Cum am spus, nu figurează nici o dată *cohors* în circa 700 ani (sec. VIII - XV).

Se observă asemănările cu româna; de fapt, în toate cazurile citate, găsim forma românească a cuvântului, la care s-au adăugat terminații latinești de declinare a III-a.

Un substantiv *curtis* în latină nu a fost identificat. Sub Imperiul Roman de răsărit, care stăpânește și Italia, nu se găsește niciodată echivalentul latin al unui cuvânt care nu poate lipsi din nici o limbă, *curte*. și acest fapt, ca multe altele, ne duce la ideea a două limbi paralele: latina clasică și latina rustică, ultima recunoscută - după +coala Ardeleană - ca aflându-se la originea limbilor europene.

Deci etimonul pare clar: **curtenu** *cohors*, iar *curtean* provine din *curte* □ sufixul *an*.

Cu puțină trudă pentru găsierea materialului documentar corespunzător, se pot corecta etimologiile multor cuvinte românești.

Aproape toate etimologiile date în *Dex* pentru cuvintele din listă se pretează la analize de genul celor întreprinse, cu titlu de exemplu, pentru *catrință* și *curte*.

Revenind la studiul prof. **F. Bakos**, să remarcăm că fiecare citare cuprinde contextul în care cuvântul apare, sursele, zona etc.

Cu titlu de exemplu, la *cergă* (p. 202) se dau diversele forme ale cuvântului în maghiară - *cserga, csérge, csérgé, csörge* - după care urmează contextul în care cu-vîntul este atestat.: *1331: □ viginti birra que vulgariter **cherge** dicuntur □ (Doc. Val. □ Documenta historiam Valachorum in Hungaria illustrantia usque ad anum 1400, Budapest, 1941, p. 71) - □douăzeci de cuverturi care popular se numesc cergă □; 1478: □de minoribus lodicibus **cserge** □ - □despre cuverturi mai ieftine, cergă □ etc.*

În capitolul 10, □Împărțirea pe categorii de noțiuni ale cuvintelor de origine română; învățăminte din istoria economiei și a culturii □, se arată câte cuvinte de origine română au fost găsite pe 23 de categorii de activități sociale:

Nr. crt.	Categorii de activități sociale	Numărcuvinte
1	Creșterea oilor și prelucrarea laptelui	208
2	Activități intelectuale și viață afectivă	203
3	Țesut, producerea îmbrăcăminții	184
4	Creșterea animalelor, oierit	170
5	Prepararea hranei	164
6	Datini, dansuri, jocuri populare	156
7	Agricultură	133
8	Caracterizarea personalității	127
9	Plante spontane și de cultură	122
10	Prelucrarea lemnului	117

11	Casa și construcția locuinței	98
12	Leacuri, superstiții, credințe populare	91
13	Caracterizarea străinilor	69
14	Nume geografice	62
15	Animale sălbatice	58
16	Biserică, credințe religioase	32
17	Pescuit, vânătoare	27
18	Evoluția vremii	23
19	Părțile corpului omenesc	22
20	Comerț, relații	20
21	Măsuri, finanțe	19
22	Minerit	8
23	Diverse, mai corect: cele care n-au putut fi cuprinse în clasele de mai sus	220
	TOTAL	2.333

E mult, e puțin ?

Dacă se ia în seamă că, acum 119 ani, **Antal Edelspacher** găsisse numai 124 cuvinte românești în maghiară, suma de 2.333 stabilită de eminentul profesor al Universității din Budapesta pare mare. Dar știința nu se poate opri. Cercetătorii caută mereu. Cine poate spune, pe baza altor cercetări, ce noi descoperiri se vor mai face ? Din lista de mai sus, se constată cât suntem de departe, cu cercetarea prof. **Bakos**, de susținerile anterioare: românii erau oieri și influența lor s-ar găsi în maghiară numai în ce privește oieritul (sic !).

Între cele 23 domenii de activități umane de mai sus, pe locul doi, cu 203 cuvinte, figurează *activități intelectuale și viață afectivă*, ceea ce înseamnă o influență considerabilă a limbii române în zona spiritualității.

Această constatare arată o altă realitate a raporturilor între culturile exprimate în cele două graiuri (român și maghiar), între populațiile care le vorbesc, decât au afirmat mereu istoricii maghiari.

Lucrarea prof. **F.Bakos** este întocmită exemplar, evident în limitele pe care și le-a fixat.

După opinia noastră, în aceste limite stau și **lipsurile** acesteia.

Noi credem că istoria cuvintelor de origine română, intrate în maghiară, trebuia începută cu sec. X, nu cu sec. XIV, deoarece se cunosc suficiente documente astăzi, care dovedesc că românii au existat în Panonia din cele mai vechi timpuri. Aceștia erau sedentari, se îndeletniceau cu agricultura și creșterea animalelor și aveau organizare socială proprie, cnezi, vlădici etc. (A se vedea **Paul Schweiger** în *Hungarian Studies* 2/2, 1986)

Dacă cercetarea ar fi debutat cu sec. X, s-ar fi aflat (v. **N. Drăganu**, *Românii în veacurile IX - XIX pe baza toponimiei și onomasticii*) că, la 1208, deci cu 200 ani mai devreme, intraseră în maghiară cuvintele *lat* și *mut* (p. 182), *sec*, *tata*, *tați* la 1230 (p. 44-45 și 182), *mal* (sec. XIII) etc., etc.

Un alt fapt imputabil acestei lucrări este acela că nu a luat în considerare decât atestările scrise. Or, prin jocul întâmplării, un cuvânt poate fi atestat în scris de 5, 10 sau 100 ori într-un secol, iar altele nu ajung să fie cuprinse în texte scrise nici o dată în cinci secole.

De aceea, faptul că *cergă* apare în scris la 1331, nu spune nimic cu privire la circulația orală din sec. XII, XI sau chiar din sec. X. Desigur, pentru circulația orală, condiția și metodele savante de exceptare nu mai pot avea interes.

În realitate, faptele s-au petrecut astfel:

La venirea ungarilor și, mai ales, după zdrobirea lor la 955 la Lechfeld de către **Otto cel Mare**, când s-au întors în Panonia numai puține resturi de războinici (cei care au scăpat cu fuga), Panoniile erau

locuite de Daci. Prin maghiarizarea acestei populații de-a lungul timpului au intrat în limba maghiară cele 2.300 cuvinte românești pe care le găsește **F. Bakos**, dar și numeroase altele. Că Dacii erau locuitorii Panoniilor nu poate exista nici cel mai neînsemnat dubiu.

Pe pietrele comemorative pe care a ordonat să fie instalate în diverse locuri din Imperiul Roman, împăratul **Octavian Augustus** a scris:

Pannoniorum gentes, quāsainte me principem populi Romani exercitus nunquam adit, devictas per Ti. Neironem, qui tum erat privignus et legatus meus, imperio populi Romani subieci protulique fines Illyrici ad rāpām fluminis Danāuī. Citrāāi quod āDīāācorūāmtrianāsīggressus exercitus meis aāuīspāicisvictiūs profliga tusque āesit, et posāteatranīs Danāuīvium ductus exāercitusmeīuāsī Dacorum gentes imāperiāpāopulī Rāomani per ferre coegitī, Res Gestes Divi Augusti. V. 30, 44-49 (□Neamurile panonilor, pe **care niciodată înainte de domnia mea nu le înfruntase vreo oștire romană** - fiind definitiv învinse de **Tiberiu Nero**, care pe atunci îmi era fiu adoptiv și locțiitor - le-am supus stăpânirii poporului roman și am împins hotarele Iliricului pînă la malul fluviului Dunărea. Oștirea dacilor, care trecuse dincoace de acest (fluviu) a fost învinsă și alungată, sub comanda mea supremă, iar apoi armata mea a trecut dincolo de Dunăre și a silit neamurile dacilor să suporte stăpânirea poporului roman□).

Că Panonia pînă la Dunăre făcea parte din Imperiul Getic este evident și din acest textual lui **Octavian Augustus**, dar și din alte texte antice:

Strabon (63 î.e.n. - 19 e.n.), merge mai departe: *dacii sînt cei care locuiesc în partea opusă (față de Geți și de Pontul Euxin), spre Germania și spre izvoarele Istrului* (Geografia, VII, 3, 12).

Cezar (100-44 î.e.n.) scrie: *Întinderea acestei păduri, Hercynia, care a fost menționată mai sus, (este) de 9 zile pentru un om în marș forțat, căci nu poate fi determinată altfel, și (Germanii) nici nu cunosc măsuri de drum. Începe de la ținuturile Helveților, Nemeților și Rauracilor și urmează drept înainte direcția fluviului Dunărea pînă la hotarele Dacilor și Anarților* (Cartea VI, cap. XXV)

Harta de la finele volumului din care am citat (**Jules César, Commentaires sur la Guerre des Gaules, texte latin** par **E. Benoist et S. Dosson**, Hachette, 1926) ilustrează limpede realitatea: pădurea Hercinică se termină către 13,5 - 14° longitudine estică, ceea ce înseamnă că Ungaria de astăzi, Austria estică, Cehoslovacia, Polonia, Yugoslavia făceau parte din Imperiul Getic. Oricum, hotarul apusean al Dacilor se găsea spre vest dincolo de Dunăre, zona toată fiind populată cu daci.

Această evidentă realitate - că Panoniile toate au fost populate de daci - este atestată de numeroși autori de-a lungul secolelor: **Rudolf din Ems, Johann Thunmann** etc. **Aventin din Bavaria** (sec. XVI), folosind surse azi pierdute, în mai multe rânduri numește Țara unгурilor (Panonia) dinainte de sec. X□Dacia□, de fapt *Dacia de dincolo* și *Dacia de dincoace de Tisa* etc. (ap. *Histoire de la Transylvanie*, 1982, p. 120).

Velleius Paterculus (19 î.e.n. - 32 e.n.) scrie: *In omnibus autem Pannoniis non disciplinae tantummodo, sed linguae quoque notitia Romanae, plerisque etiam litterarum usus, et familiaris animorum erat exercitatio* (<În toate Panoniile, însă, nu numai disciplina romană și cunoștința limbilor romane erau obișnuite, ceimai mulțilocuitori aveau cultură literară, iar activitățile spirituale le erau familiare□) - *Cartea II*, cap. CX.

În ce privește *disciplina romană*, la care se referă **V. P.**, celebrul **Mommsen** (vol. IV, p. 108) scrie: **Decebal** s-a ocupat de introducerea disciplinei romane în armata dacică.

V. Paterculus scrie sub **Tiberiu** ceea ce dovedește că Dacii din Panonii **vorbeau limba romană** și aveau cultură literară și activități spirituale similare cu cele din Roma, pe care **V.P.** le cunoștea și la care se referă.

În afară de română (v. **Claes Rălamb, Stanley, the Hon. Henry, Rouman Anthology** și numeroși alții), se cunoaște o altă limbă europeană care să fi fost confundată cu latina ?

Prin acești daci - numeroși și stabili, care populau Panoniile, pe care-i menționează **Cezar, Octavian Augustus, Strabon** ș. a., la care se referă **Paul Schweiger** în contemporaneitate (v. □*Hungarian*

Studies □ 2/2, 1986), cuprinși în populația Ungariei și maghiarizați de-a lungul secolelor - au pătruns în maghiară numeroase cuvinte românești la care se referă excelentul volum al lui **F. Bakos** și *DEM* al Academiei din Budapesta, dar și alți cercetători maghiari.

Din cele peste 2.300 cuvinte românești prezente în studiul lui **F. Bakos**, să spicuiem alte câteva, în continuarea celorlalte 3 tabele, aranjate în ordine alfabetică:

Nr. crt.	Cuvîntul românesc	Forma cuvîntului în maghiară	Etimologia în <i>Dex</i>
46	<i>afurisit</i>	<i>áfuriszt</i>	v. <i>afurisi</i> (din sl. <i>aforisati</i>)
47	<i>adăpost</i>	<i>adeposzt</i>	Lat. <i>appo(i)tumsau addepus(i)tum</i>
48	<i>adică</i>	<i>ágyike</i>	Et. nec.
49	<i>aduna</i>	<i>adunál</i>	Lat. <i>adunare</i>
50	<i>afină</i>	<i>áfonya</i>	Et. nec.
51	<i>ajuna</i>	<i>aszunál</i>	lat.* <i>adjunare</i>
52	<i>alac</i>	1- <i>alak</i> , 2- <i>alakor</i>	magh. <i>alakor</i>
53	<i>alduiască-te</i>	<i>áldojásketyézik</i>	
54	<i>alivancă</i>	<i>alivánka</i>	Et. nec.
55	<i>amărit</i>	<i>amarit</i>	lat. * <i>amarire</i>
56	<i>amnar</i>	<i>ámnár</i>	A ³ □ <i>mînar(e)</i>
57	<i>anume</i>	<i>anumé</i>	A ³ □ <i>nume</i>
58	<i>apăra (a se)</i>	<i>áporkodik</i>	lat. <i>apparare</i>
59	<i>apropia (a se)</i>	<i>proptyilódik</i>	
60	<i>ardei</i>	<i>árdéj</i>	<i>Arde</i> □ sufix <i>-ei</i>
61	<i>arici</i>	<i>árics</i>	lat. <i>ericus</i>
62	<i>arin</i>	<i>árin</i>	Probabil lat.* <i>alnimus</i> (□ <i>alhus</i>)
63	<i>armaș</i>	<i>ármás</i>	<i>Armă</i> □ sufix <i>-aș</i>
64	<i>armăsar</i>	<i>hermekszár</i>	lat. □ <i>equus admisarius</i>
65	<i>arminden</i>	<i>ármingyin</i>	cf. sl. <i>Ieremiinu dini</i> □ □ <i>ziua</i> □ <i>sfîntului Ieremia</i>
66	<i>arnăut</i>	<i>arnolc</i>	Din tc. <i>arnavud</i>
67	<i>babiță</i>	<i>babéc</i>	Din bg. scr. <i>babica</i>
68	<i>baboi</i>	<i>bobály</i>	Din bg. <i>baboj</i>
69	<i>bade</i>	<i>bágye</i>	Et. nec.
70	<i>balmoș</i>	<i>bálmos</i> - □ Roman eredetu □	cf. magh. <i>bálmos</i>
71	<i>baros</i>	<i>barosz</i>	Din țig. <i>baros</i> (care nu există)
72	<i>barză</i>	<i>bárzakecske</i>	cf. alb. <i>bardhe</i>
73	<i>bată-te...!</i>	<i>bátetye</i>	
74	<i>batistă</i>	<i>batiszta</i>	fr. <i>batiste</i>
75	<i>batjocură</i>	<i>bázsikura</i>	
76	<i>băbătie</i>	1- <i>babaty</i> , 2- <i>boboty</i>	cf. <i>babă</i>
77	<i>băcănie</i>	<i>bakonyás</i>	<i>băcan</i> □ sufix <i>-ie</i>
78	<i>bădăran</i>	<i>bederán</i>	cf. magh. <i>badar</i>
79	<i>băgătură</i>	<i>begetura</i>	Nu fig. în <i>Dex</i>
80	<i>bălan</i>	<i>balán</i>	<i>băl</i> □ <i>-an</i>
81	<i>bălai</i>	<i>baláj</i>	<i>băl</i> □ <i>-ai</i>
82	<i>bălană</i>	<i>balána</i>	Nu fig. în <i>Dex</i>
83	<i>băltoacă</i>	<i>beltok</i>	<i>baltă</i> □ <i>-oacă</i>
84	<i>bălțat</i>	<i>belc</i>	lat. <i>balteatus</i>
85	<i>bărbătuș</i>	<i>berbetuska</i>	<i>bărbat</i> □ <i>-uș</i>

86	<i>bărbos</i>	<i>berbosz</i>	<i>barbă</i> □ -os
87	<i>bășică</i>	<i>besika</i>	lat. * <i>bessica</i> (□ <i>vessica</i>)
88	<i>bătătură</i>	<i>betetura</i>	lat. <i>battitura</i>
89	<i>bătrîn</i>	<i>batrin</i>	lat. <i>betranus</i> (□ <i>veteranus</i>)
90	<i>bătut</i>	<i>batut</i>	Nu fig. ca vorbă de sine stătătoare
91	<i>beci</i>	<i>becsel</i>	Et. nec.
92	<i>beldie</i>	<i>bélgya</i>	Et. nec.
93	<i>benga</i>	<i>benga</i>	Din țig. <i>benga</i>
94	<i>bolînzie</i>	<i>bolunzia</i>	De la <i>bolînd</i> (din magh. <i>bolond</i>)
95	<i>bundiță</i>	<i>bundica</i>	<i>bunda</i> din magh. <i>bunda</i>
96	<i>bursuc</i>	<i>burszuk</i>	Din tc. <i>borsuk</i>
97	<i>buruiană</i>	<i>burujan</i>	Din bg., scr. <i>burjan</i>
98	<i>căciulă</i>	<i>kacsula</i>	cf. alb. <i>kësu</i> □ <i>ë</i>
99	<i>cheag</i>	<i>tyág</i>	lat. * <i>clagum</i> (□ <i>coagulum</i>)
100	<i>cheaun</i>	<i>tyáun</i>	Nu fig. în Dex
101	<i>chior</i>	<i>csaur</i>	Din tc. <i>kör</i> (□ orb □ !)
102	<i>ciudă</i>	<i>csuda</i>	sl. <i>cudo</i> (□ minune □)
103	<i>cîrpă</i>	<i>kirpa</i>	Din bg. <i>kărpa</i> , scr. <i>krpa</i>
104	<i>cîrpi</i>	1- <i>kerpál</i> , 2- <i>kirpál</i>	Din sl. <i>krupti</i>
105	<i>cîrpaci</i>	<i>kirpács</i>	Din bg. <i>kărpac</i>
106	<i>cîrpăci</i>	<i>kerpácsal</i>	Din <i>cîrpaci</i>
107	<i>clacă</i>	<i>kaláka</i> .	Din bg. <i>tlaka</i> (nu fig. în dict. bg.)
108	<i>coacă</i>	<i>kóka</i>	Et. nec.
109	<i>cocean</i>	<i>kocsány</i>	Din bg. <i>kocan</i> , scr. <i>koceny</i>
110	<i>cocioabă</i>	<i>kucsuba</i>	Et. nec.
111	<i>cojocar</i>	<i>kozsokár</i>	<i>cojoc</i> □ -ar
112	<i>cotor</i>	<i>kator</i>	Et. nec.
113	<i>cotoroanță</i>	<i>kotrác</i>	Et. nec.
114	<i>custură</i>	<i>kusztora</i>	Et. nec.
115	<i>de aci cele bote</i>	<i>gyácsicsele botye</i>	
116	<i>de-a învîrtita</i>	<i>gyámvirtyita</i>	
117	<i>de-a sărita</i>	<i>gyászerita</i>	
118	<i>deci</i>	<i>gyécs</i>	<i>de</i> □ <i>aci</i>
119	<i>defel</i>	<i>gyéfel</i>	<i>de</i> □ <i>fel</i>
120	<i>descîlci</i>	<i>gyeszkelcál</i>	<i>des</i> □ (în) <i>cîlci</i>
121	<i>doină</i>	<i>dojna</i>	Et. nec.
122	<i>doini</i>	<i>dojnál</i>	Din <i>doină</i>
123	<i>dop</i>	<i>dop</i>	cf. săs. <i>dop</i>
124	<i>drac</i>	<i>dráku</i>	lat. <i>draco</i> (□ <i>șarpe</i> , <i>balaur</i> □)
125	<i>drîngălău</i>	<i>drungáló</i>	Et. nec.
126	<i>drum bun</i>	<i>drum bun</i>	Et. nec.
127	<i>duducă, duduie</i>	<i>duduka, duduja</i>	cf. tc. <i>dudu</i>
128	<i>dulceață</i>	<i>dulcsáca</i>	<i>dulce</i> □ <i>eață</i>
129	<i>dușman</i>	<i>duzsmán</i>	Din tc. <i>düsman</i>
130	<i>du-te dracului</i>	<i>dutye drákuluj</i>	
131	<i>fasole</i>	<i>fuszulyka</i>	Din ngr. <i>fasóli</i>
132	<i>fă</i>	<i>fa</i>	Scurtat din (<i>fa</i>) <i>ță</i>
133	<i>făgaș</i>	<i>ogás</i>	Din magh. <i>vágás</i>
134	<i>fățuță</i>	<i>fetuca</i>	Nu fig. în Dex
135	<i>fel de fel</i>	<i>fel de fel</i>	
136	<i>fîtil</i>	<i>fitil</i>	Din tc. <i>fitil</i>
137	<i>fleac</i>	<i>flyiác</i>	Et. nec.
138	<i>fîrtat</i>	<i>fertát</i>	Din * <i>frătat</i> (□ <i>frate</i> □ suf. <i>at</i> , după sl. <i>probratim</i> □ <i>bratu</i> □ □ <i>frate</i> □)

139	<i>fluiet</i>	1- <i>furulya</i> , 2- <i>flujera</i>	cf. alb. <i>floere</i>
140	<i>fluiera</i>	<i>fluierál</i>	Din <i>fluiet</i>
141	<i>fluștura</i>	<i>flostura</i>	Et. nec.
142	<i>foc viu</i>	<i>fogzsiu</i>	
143	<i>fotă</i>	<i>fota</i>	Din tc. <i>fota</i>
144	<i>fuior</i>	<i>fujor</i>	Et. nec.
145	<i>futu-i....!</i>	<i>futos</i>	Nu fig. în <i>Dex</i>
146	<i>gaie</i>	<i>gája</i>	Et. nec.
147	<i>gardină</i>	<i>gárgyina</i>	cf. germ. <i>bargel</i>
148	<i>garf</i>	<i>garf</i>	Et. nec.
149	<i>gaura</i>	1- <i>gaura</i> , 2- <i>gábora</i>	lat. <i>cavula</i> (□ <i>cavus</i>)
150	<i>ghici</i>	<i>gicsál</i>	Et. nec.
151	<i>gireadă</i>	<i>zsiráda</i>	Et. nec.
152	<i>giugiuli</i> (a se)	<i>zsózsolódik</i>	Et. nec.
153	<i>glie</i>	<i>glíja</i>	Et. nec.
154	<i>gogonele</i>	<i>gognér</i>	Et. nec.
155	<i>gologan</i>	<i>gologány</i>	Et. nec.
156	<i>góștină</i>	<i>gostina</i>	Et. nec.
157	<i>grui</i>	<i>guruj</i>	Et. nec.
158	<i>gușă</i>	<i>gusa</i>	lat. <i>geusia</i>
159	<i>horă</i>	<i>hóra</i>	Din bg. <i>horo</i>
160	<i>leuștean</i>	<i>lestyán</i>	Et. nec.
161	<i>liliac</i>	<i>liliák</i>	Din tc. <i>leylac</i>
162	<i>limba boului</i>	<i>limbabou</i>	
163	<i>limbariță</i>	<i>limbárica</i>	<i>limbă</i> □ <i>ariță</i>
164	<i>lindic</i>	<i>lingyik</i>	Nu fiurează în <i>Dex</i>
165	<i>livadă</i>	<i>liváda</i>	Din bg. <i>livada</i> , ucr. <i>levada</i>
166	<i>lobodă</i>	<i>loboda</i>	Din sl. <i>loboda</i>
167	<i>marfă</i>	<i>márfa</i>	Din magh. <i>marha</i> (□ <i>vită</i> □)
168	<i>matahală</i>	<i>matahála</i>	Et. nec.
169	<i>măceș</i>	<i>macsiás</i>	Et. nec.
170	<i>măcriș</i>	<i>makris</i>	Et. nec.
171	<i>mălai</i>	1- <i>málé</i> , 2- <i>maláj</i>	Et. nec.
172	<i>mămăligă</i>	<i>mamaliga</i>	Et. nec.
173	<i>mătăhuie</i>	<i>metyeheuj</i>	cf. magh. <i>mátaha</i> (Et. nec.)
174	<i>mătău(n)z</i>	<i>meteunz</i>	Et. nec.
175	<i>miertă</i>	<i>mjercika</i>	Din magh. <i>mérce</i>
176	<i>moină</i>	<i>mojna</i>	cf. <i>moale</i>
177	<i>mormăi</i>	<i>mormojál</i>	<i>mor</i> □ <i>m(or)</i> □ <i>ăi</i>
178	<i>motan</i>	<i>motány</i>	Et. nec.
179	<i>moț</i>	<i>móc</i>	Et. nec.
180	<i>mujdei</i>	<i>muzsgyé</i>	<i>must</i> □ <i>de</i> □ <i>ai</i> (<i>usturoi</i>)
181	<i>mumă-ti</i>	<i>mumatyi</i>	
182	<i>muntean</i>	<i>muntyán</i>	<i>munte</i> □ sufix <i>-ean</i>
183	<i>mușețel</i>	<i>musacél</i>	<i>mușat</i> (reg. □ <i>frumos</i> □. Et. nec.) □ sufix <i>-el</i>
184	<i>neam</i>	<i>nyám</i>	Din magh. <i>nem</i>
185	<i>netezi</i>	<i>nyetyezál</i>	Din <i>neted</i>
186	<i>noapte bună</i>	<i>naptye bune</i>	
187	<i>nu-i</i>	<i>núj</i>	
188	<i>ochiu boului</i>	<i>otľu bojului</i>	
189	<i>papă lapte</i>	<i>papaláptye</i>	
190	<i>păcălici</i>	<i>pekelicš</i>	Et. nec.

191	<i>pălărie</i>	<i>palaria</i>	Et. nec.
192	<i>păstaie</i>	<i>paszté</i>	cf. alb. <i>pistaë</i>
193	<i>pășune</i>	<i>pasum</i>	lat. <i>pastio, -onis</i>
194	<i>perciun</i>	<i>percso</i>	Din tc. <i>perciún</i>
195	<i>perie</i>	<i>perije</i>	Et. nec.
196	<i>periniță</i>	<i>perinica</i>	<i>pernă</i> □ sufix <i>-iță</i>
197	<i>pe sărita</i>	<i>pe szeritya</i>	
198	<i>pescar</i> (2 sil.)	<i>peszkárjuk</i> (3 sil)	lat. <i>piscarius</i> (4 silabe)
199	<i>petic</i>	<i>petyek</i>	lat. <i>pittacium</i>
200	<i>piepten</i>	<i>tyeptin</i>	lat. <i>pecten</i>
201	<i>pipirig</i>	1- <i>pipirig</i> 2- <i>pipiriga</i>	Et. nec.
202	<i>pisică</i>	<i>piszika</i>	<i>pis</i> □ sufix <i>-ică</i>
203	<i>pită</i>	<i>pita</i>	Din bg. <i>pita</i>
204	<i>pitic</i>	<i>pittics</i>	cf. sl. <i>pitiku</i>
205	<i>piuă</i>	<i>tyiva</i>	lat. <i>pilla</i>
206	<i>pîănă-i lume</i>	<i>pinej lume</i>	
207	<i>pîrghie</i>	<i>purgya</i>	Et. nec.
208	<i>pîrjoli</i>	<i>pirszolódik</i>	Din magh. <i>pörzsölin</i> (în dicționar - <i>pörzsöl</i>)
209	<i>plai</i>	<i>pláj</i>	Et. nec.
210	<i>plop</i>	<i>plop</i>	lat. * <i>ploppus</i> □ □ <i>pop(u)lúš</i>
211	<i>plută</i>	<i>pluta</i>	Din bg. <i>pluta</i> (nu fig. în dicționar)
212	<i>pociumb</i>	<i>pocumb</i>	Et. nec.
213	<i>pojar</i>	<i>pozsár</i>	Din sl. <i>pozaru</i>
214	<i>pojghiță</i>	<i>pozsicsa</i>	Et. nec.
215	<i>pomană</i>	<i>pomána</i>	Din sl. <i>pomenu</i> (nu fig. în bg., scr., pol., ceh., slovenă, rusă, slovacă)
216	<i>potroacă</i>	<i>potraka</i>	Din rus. <i>potroh</i> , magh. <i>patrah</i>
217	<i>poznă</i>	<i>pozna</i>	Et. nec.
218	<i>prăjină</i>	<i>parazsina</i>	Et. nec.
219	<i>prepeleac</i>	<i>perpelág</i>	Et. nec.
220	<i>priculici</i>	<i>prikulics</i>	Et. nec.
221	<i>proaspăt</i>	<i>praszpat</i>	Din gr. <i>prósfatos</i> (cuvînt izolat)
222	<i>prunc</i>	1- <i>poronty</i> 2- <i>prunkuj</i> 3- <i>pruncs</i>	Et. nec
223	<i>puhoi</i>	<i>puháj</i>	Din sl. <i>povoni</i> (nu fig. în bg., scr., slovacă, pol., rusă)
224	<i>puică</i>	<i>pujka</i>	<i>pui</i> □ sufix <i>-ca</i>
225	<i>puicuță</i>	<i>pujkuca</i>	<i>puică</i> □ sufix <i>-uță</i>
226	<i>puiul-mamei</i>	<i>puju-mámi</i>	
227	<i>pulă</i>	<i>pula</i>	Nu fig. în <i>Dex</i>
228	<i>pungă</i>	<i>punga</i>	Et. nec.
229	<i>puroi</i>	<i>puroj</i>	lat. <i>puronium</i>
230	<i>putină</i>	<i>putina</i>	lat.* <i>putina</i>
231	<i>puță</i>	<i>puca</i>	Nu fig. în <i>Dex</i>
232	<i>puțin</i>	<i>pucinkó</i>	Et. nec.
233	<i>puțoi</i>	<i>pucoj</i>	Nu fig. în <i>Dex</i>
234	<i>rachiu</i>	<i>rakija</i>	Din tc. <i>rakija</i>
235	<i>rangă</i>	<i>ránga</i>	Et. nec.
236	<i>rapăn</i>	<i>rápeny</i>	Et. nec.

237	<i>răbda</i>	<i>rebdál</i>	Et. nec.
238	<i>rămășiță</i>	<i>ramasica</i>	<i>rămas</i> □ sufix <i>-ița</i>
239	<i>rășfug</i>	<i>reszfug</i>	Et. nec.
240	<i>ridiche</i>	<i>ridike</i>	lat. <i>radicula</i>
241	<i>roabă</i>	<i>raba</i>	Et. nec.
242	<i>sărac</i>	<i>szercac</i>	Din bg., scr. <i>sirak</i>
243	<i>sărăcie</i>	<i>szerecsia</i>	<i>sărac</i> □ sufix <i>-ie</i>
244	<i>sărăcuț</i>	<i>szérékuc</i>	<i>sărac</i> □ sufix <i>-uț</i>
245	<i>scăpa</i>	<i>szkepál</i>	lat.* <i>excappare</i>
246	<i>scăpăra</i>	<i>szkeperál</i>	Et. nec.
247	<i>scărmăna, (a se)</i>	<i>kermenálódik</i>	Et. nec.
248	<i>scrînciob</i>	<i>krincsob</i>	Et. nec.
249	<i>scutura</i>	<i>szkukurál</i>	lat.* <i>excutulare</i>
250	<i>semeț</i>	<i>szeméc</i>	cf. sl. <i>sümeti</i> (Nu figurează în bg., pol., rusă, slovacă, scr.)
251	<i>sfînția ta</i>	<i>szfinciát</i>	
252	<i>sfîrîi</i>	1 - <i>szfirag</i> , 2 - <i>szfireál</i>	<i>sfîr</i> (onomatopee) □ sufix <i>-îi</i>
253	<i>sfîrlează</i>	<i>szfirla</i>	<i>sfîrlă</i> (et. nec.) □ sufix <i>-ează</i>
254	<i>sfoară</i>	<i>szfora</i>	Probabil din ngr. <i>sfóra</i> (care nu figurează în dicționare)
255	<i>sforăi</i>	<i>szforojál</i>	<i>sfor</i> (onomatopee) □ sufix <i>-ăi</i>
256	<i>sîcîi</i>	<i>szikityél</i>	<i>sîc</i> (cf. tc. <i>sik</i> □ <i>des</i> , <i>frecvent</i>) □ sufix <i>-îi</i>
257	<i>sînziene</i>	<i>szinzijenya</i>	lat. <i>sanctus dies Johannis</i>
258	<i>sterp</i>	<i>szterp</i>	Et. nec.
259	<i>straiță</i>	<i>sztráica</i>	cf. alb. <i>strjce</i>
260	<i>striga</i>	<i>sztrigál</i>	lat.* <i>strigare</i> (??) (□ <i>strix</i> , <i>-gis</i> □ <i>bufniță</i>) - după părerea noastră, e o etimologie □populară□, după ureche.

În tabelul de mai sus, cumulat și cu primele 3 tabele, ne-am limitat la circa 12 % din lexicul de origine română al graiurilor maghiare, conform listelor de corespondențe din cartea profesorului **Ferenc Bakos**. Din această carte, rezultă numărul mare de românisme prezente în maghiară, fapt pe care nici un lingvist român nu l-a observat și menționat pînă acum.

Mai mult, nici una din lucrările anterioare ale lingviștilor maghiari (**Gyarmathi**, 1816, **Edelspácher**, 1877, **Szinnyei**, 1893 și 1901, **Blédy**, 1942 ș. a.) nu este cunoscută la **I.L.B.**, iar acestea nu se găsesc menționate în lucrările lingviștilor români.

Să se fi socotit lingviștii români atît de sus încît să nu se simtă obligați să ia în seamă lucrările lingviștilor maghiari privitor la limba română, cu toate că era vorba de un efort, condus cu interes și competență, de aproape două veacuri ?

Studiile noastre confirmă constatările prof. **Bakos** și ale altor eminente specialiști maghiari, privitor la acest subiect. Dimpotrivă, nu am putut găsi nici un argument care să susțină fanteziile (eufemistic vorbind) etimologice ale Institutului de lingvistică din București. În termeni reali, nici o etimologie stabilită în *Dex* nu poate fi acceptată, astfel că totalitatea lexicului limbii române apare ca avînd origine necunoscută, ceea ce era de așteptat, originea neputînd avea sursa decît în ea însăși, nicidecum în afara ei.

Cum s-ar putea ca *sîmbra* (265) să provină din *cimbora*, cînd ea reprezintă o practică multimilenară în Spațiul Carpatic, o relație economică între proprietarii de oi și un baci ajutat de cîțiva ciobani ? De aceea, specialiștii maghiari, negăsind această practică la unguri, anterior stabilirii lor în Spațiul Carpatic, arată că nu poate proveni decît de la români. Popor de stepă, înainte de stabilirea în Spațiul Carpatic,

ungurii nu aveau unde și cum să cunoască [suitul (văratul) oilor la munte], de care este legată implicit *sîmbra* oilor.

Cu părere de rău, arătăm că etimologiile din *Dex* ale cuvintelor limbii române stau fie sub semnul neștiinței, fie sub acela al machiavelismului.

Pentru ilustrarea ignoranței [etimologilor] *Dex*, iată un exemplu: pentru cuvîntul *brumar* se scrie: *Din fr. brumaire, a doua lună din calendarul republican francez (folosit între anii 1793-1806)*. Aceasta nu dovedește decît neștiința redactorilor *Dex*, căci *brumar* este numele lunii noiembrie în calendarul popular românesc.

Nu știm cum și-au imaginat alcătuitoarii *Dex* că a ajuns să se răspîndească la țărani români numele lunii noiembrie din calendarul republican francez.

+tim, însă, că numirile populare ale lunilor se întrebuițau de către țărani români cu mii de ani înainte de revoluția franceză, iar, pentru *brumar*, eminentii lingviști aveau la dispoziție mai multe surse anterioare [calendarului republican francez], mai ales acum 200 de ani, când nici o formă de mass-media nu circula în satele românești. Admițând că ar fi existat presă sătească, cine s-o citească, țărani români, ca și cei francezi, ca și cei europeni, în general, fiind, în epocă, analfabeți.

Brumar, ca nume al lunii noiembrie la români, se găsește în *Anonimus caransebiensis* datat în jur de 1700, iar, în *Documente moldovenești înainte de +tefan cel Mare*, vol. II, p. 76 (**Mihai Costăchescu**), într-un document din 11 februarie 1447, precedînd [calendarul republican francez] cu numai 345 ani. De asemenea, sursa figurează și în *Documenta Romaniae Historica, A, Moldova*, vol. I (1384 -1448), pe care doctorii în lingvistică (doctus [știutor) ar fi trebuit, probabil, să le cunoască.

Găsim cuvîntul, cu același sens, în *Legenda sîntei Vineri*, culeasă **de popa Grigore din Măhaci** în *Codex Sturdzanus* (circa 1580), Ed. Academiei Române, 1993, p. 281 și 288-289. Aici, *brumar* apare și alături de numele popular al altei luni - [a lui *cuptor*] (iulie). Nu avea poporul din spațiul carpatic idee și grijă de numele latine ale lunilor, ci le folosea numai pe cele populare românești: *mărțișor* (prima lună a anului) sau *germinar*; *prier*; *florar* sau *frunzar*; *cireșar* sau *cireșel*; *cuptor*; *gustar* sau *măselar* sau *secerar*; *răpciune*; *brumărel*; *brumar* sau *brumarul mare* sau *promorar*; *vinar* sau *vinicer*; *andrea* sau *indrea* sau *undrea*; *gerar* sau **cărintar**; și *faur* sau *făurar* pentru februarie, ca ultimă lună a anului.

Brumar și *cuptor* din *Codex Sturdzanus* apar și în *Dicționarul limbii române vechi* (**G. Mihăilă**) publicat înainte de apariția primei ediții a *Dex*, dar și, evident, în limba vorbită, de unde au ajuns să fie cuprinse în textele menționate și, probabil, și în altele. Calendarele bisericești au folosit dintotdeauna numai numele populare românești ale lunilor.

Desigur, e mai simplu să reproduci după *Larousse*, decît să-ți bați capul să investighezi. Da, dar nici alcătuitoarul sau [etimologul] nu se mai pot numi [doctus], nici făcătura lor științifică !

Acesta este un patent după care s-au fabricat etimologiile cuvintelor românești, care ar putea fi ilustrat cu foarte numeroase exemple, însă nu acesta este rostul rîndurilor de față.

Al doilea mod de confecționat etimologii este machiavelismul, să nu-i spunem altfel.

Să ilustrăm cu cîteva astfel de produse, chiar din exemplele ilustrative de mai sus, din cartea lui **F. Bakos**:

Pentru *pomană*, *Dex* indică originea în slavul *pomenu*, dar, în rusă, polonă, slovacă, slovenă, sîrbocroată și bulgară, cuvîntul nu figurează.

La fel, pentru *puhoi*, *Dex* spune că ar proveni din sl. *povoni*, care, însă, nu figurează în rusă, polonă, slovacă, sîrbocroată și bulgară. Este de pus întrebarea: în care slavă ?

Pentru *a birui*, *a bizui*, și *a bîntui*, *Dex* invocă originea în maghiarele (în ordine) *birni*, *bizni* și *bântani*, care, în dicționarele maghiare nu figurează.

Aceste exemple trebuie înțelese numai ca ilustrații ale unui mod de a confecționa, fără acoperire, origini pentru unele cuvinte românești. În realitate procedeul este destul de frecvent.

Cu toate că s-au folosit astfel de procedee neonorabile în știință, aproape un sfert din eșantionul de mai sus rămâne fără etimologie cunoscută. Iar această situație ciudată nu deranjează *știința* corifeilor în lingvistică.

Pe lângă contingentul de neștiință declarată de către **I.L.B.**, în listă mai găsim: circa 8 % etimologii reciproce (română / maghiară, maghiară / română) după regula balansoarului și unele etimologii absurde, dogmatice:

(58) **a (se) apăra** - dat din lat. *apparare* care înseamnă *a pregăti, a dispune, nu a apăra*.

(88) **bătătură** - dat din lat. *battitura* □ *lovitură de ciocan*.

Cuvîntul român înseamnă: (1) *teren bătătorit* (în fața casei), p. ext. (pop) *ogradă, curte* (la țară); (2) *îngroșare a pielii palmelor sau tălpilor* (intră în expresii); (3) *băteală*.

Sensul (1) îl găsim în Civilizația Cucuteni, cu circa trei milenii înainte de fundarea legendară a Romei. Nici unul din sensurile din română nu există în latină, fiind vorba de o simplă similitudine formală, auditivă.

(103) **cârpă** nu ar putea veni din bulgară decît dacă s-ar face dovada că bulgara ar avea un astfel de cuvînt și că l-a împrumutat și în: latină, franceză, engleză, valonă etc., ceea ce nu-i posibil, astfel că etimologia din *Dex* nu-i decît fructul fie al neștiinței, fie al machiavelismului, cum am arătat, de fapt un simplu urechism.

În bulgară există *kappa*, dar care înseamnă *stîncă* ! A se vedea: *Carpați, carpi, Karpathos* (gr. veche) etc., atestate în centrul Europei cu multe veacuri înainte de efemera prezență a bulgarilor în Europa.

Pentru prezența lui **cârpă** (lat. *carpia*) în graiurile occidentale, v. *Littre*, 1873, vol. I, p. 568.

(123) **dop** se găsește, cu același sens, și în olandeză, singurul popor european care mai poartă numele de Daci (Dutch, Duchman, olandez).

(129) **dușman** nu poate proveni din turcă pentru că e cuvînt persan, nu turc, și figurează și în elină. Puteau turcii - *ale căror prime mențiuni istorice mai certe, semnalînd prezența străbunilor acestei națiuni în Asia Centrală (Munții Altai), datează din sec. VI e.n. (Mehmet Ali Ekrem, Civilizația turcă, 1981, p. 10)* - să împrumute cuvinte lexicului elinei clasice, dispărută cu mult înainte ca numele turcilor să fie menționat măcar ?

(153) **glie** - dat în *Dex* cu etimologie necunoscută - este *pămîntul*, ca zeitate în religia vedică (**Heinrich Zimmer**, *Introducere în civilizația și arta indiană*, 1983, p. 149), adică este cuvînt românesc străvechi (mileniul III î.e.n.), cu etimologie clară, cunoscută.

(167) **marfă**, pentru care *Dex* invocă proveniența din maghiarul *marha* □ vită, o presupunere pe care etimologii maghiari n-o acceptă. Ei arată că *marfă* apare pentru prima dată în maghiară la 1873 și provine din română. Normal, *marha* este alt cuvînt.

Cuvîntul apare și în engleza veche (*mearh* □ cal, *mare* □ iapă), în germană (*mähre* □ iapă), dar *marhă* (cu variantele *marhă* și *mara*) apare și în română și este considerat de origine celto-germanică, nu maghiară, cum consideră *Dex*.

În cele de mai sus, am ilustrat, numai cu cîteva exemple, cît de departe de realitate sînt etimologiile din *Dex*.

După foarte succinta prezentare de mai sus, îi pare cititorului această lucrare atît de pușin interesantă încît să nu merite atenția specialiștilor români ?

Ne-am întrebat de mai multe ori de ce o lucrare excepțională, care aduce un substanțial complement de cunoaștere, argumentat științific, hotărâtor cu privire la virtuțile limbii române și la raporturile dintre română și maghiară, n-a fost tradusă în românește, mai ales atunci când se putea publica fără dificultăți financiare ?

Mai mult, de ce n-a fost primită cu entuziasm, de ce n-a fost recenzată niciodată în puzderia de reviste de lingvistică și filologie, care dospesc de munți de *prostiilingvistică* (v. Alex. Philipide) ?

De ce nu s-a bucurat măcar de atenție din partea diriguitorilor lingvisticii românești, mai ales că lucrările de lingvistică ale acestora lasă *impresia că ar fi un fel de cantitate neglijabilă* (**Helmuth Frisch**, *Relațiile dintre lingvistica română și cea europeană*, Ed. Saeculum I. O., București, 1995, p. 24).

Noi înșine am parcurs practic tot ce s-a scris mai *de Doamne-ajută* în ultimul veac în lingvistica românească și n-am găsit, o spunem cu părere de rău, aproape nimic relevant: aceleași păreri ale învățaților apuseni, formulate cu aceleași sau cu alte cuvinte, când e vorba de aspecte generale ale lingvisticii și aceeași *baterie de apă în piu,*ă fără să se aducă ceva nou, privitor la lingvistica românească.

Când un academician, profesor universitar, își începe cartea cu un citat de o pagină: **I. V. Stalin** a arătat că *structura gramaticală a limbii se schimbă și mai încet decât fondul principal de cuvinte... Structura gramaticală a limbii și fondul ei principal de cuvinte alcătuiesc temelia limbii, esența specificului ei... Sute de ani asimilatoriturci au încercat să oprească, să distrugă și să nimicească limbile popoarelor balcanice... (Cu privire la marxism în lingvistică, Pravda din 20 iunie 1950) - **Al. Rosetti**, *Influența limbilor slave meridionale*, București, 1950, p. 17.*

sau

*În genialele sale lucrări privitoare la lingvistică..., **I. V. Stalin** a acordat o deosebită atenție problemelor vocabularului. Cu această ocazie, el a ridicat pentru prima oară și a pus în fața lingviștilor, chestiunea fondului principal lexical, chestiune de importanță covârșitoare pentru studiile de limbă. Descoperirea de către **I. V. Stalin** a fondului principal lexical (de care s-a ocupat, la noi, Mitropolitul **Simion +tefan** în *Predoslovie Noului Testament de la Bălgrad*, 1648, iar **Eftimie Mugur**, cu peste 50 ani înainte de *Limba în circulațiune*, 1887, a lui **Hasdeu**, numește fondul principal de cuvinte **verba primae necessitatis** cu circa 120 ani înainte de **I. V. Stalin** - N. ns.) este merită să transforme radical felul nostru de a privi vocabularul... Lucrarea de față este o încercare de a aplica teoria stalinistă la studiul limbii române (**Al Graur**, *Încercare asupra fondului lexical al limbii române*, 1954 (la un an după moartea lui **Stalin**), p. 5.*

Cu astfel de lucrări nu se impresionează lingvistica europeană și nici nu se poate înlătura sentimentul de *cantitate neglijabilă*.

O altă categorie de <lucrări> se referă la *structura* limbii române. S-au jucat de-a statistica mulți: **I. Hinculov** (1840), **A. Cihac** (1871, 1879), **S. Pușcariu**, **D. Macrea**, **V. Arvinte**, **M. Seche**, **C. Maneca**, **Gh. Bolocan**, **V. +uteu**, **Al. Graur**, **C. Dimitriu**, **M. Dinu** ș.a.

În toate lucrările de acest fel, s-a pus continuu *carul înaintea boilor*, iar rezultatele se văd: vieți consumate, păduri distruse pentru spor de cunoaștere zero.

L-au ignorat pe **Sulzer**, i-au ignorat pe toți cercetătorii maghiari de după **Edelspacher** (v. mai înainte), n-au vrut să știe și să vadă nimic, dincolo de poveștile absurde ale lui **Cihac**.

S-a ajuns la cele mai rotunde ineptii: limba română ar conține, printre altele, 965 cuvinte turcești (16,73 %), 589 ungurești (10,21 %) și 50 albaneze (0,86 %) (**S. Pușcariu**, *Locul limbii române între limbile romanice*, 1920)

Dacă s-ar fi folosit un strop din <recea cumpănă-a gândirii>, la asemenea afirmații pe ce bază s-ar fi invocat năstrușnica teorie a lui **Rösler**; la de 12 ori mai multe ungurisme decât albanisme? Consecvent cu el însuși, **Rösler** nu putea să-i aducă pe români decât din Panonia și din Ardeal.

Dar această discordanță n-o observă nici unul din <ceretători>, cum se numesc pompos cei care s-au ocupat de <structura> imaginară a vocabularului românesc, dar care n-au depășit nicicând știința adunării pînă la 50.000, fără elementara pricepere rațională.

În loc să tot numeri prostiile altuia, nu era mai normal să încerci să dovedești că un cuvînt - două ale limbii române provin(e) din turcă, ungară, bulgară, albaneză etc.? Pentru că, pînă astăzi, nu s-a făcut, dincolo de declarații, niciodată o DOVADĂ (!!) a prezenței unui cuvînt de proveniență străină, cel puțin în lexicul fundamental al limbii române.

Așa, numărînd declarațiile arbitrare ale unor opere de imaginație, <ceretătorii> lingvistici n-au făcut, vorba lui **Petre Țuțea**, decît *aflare-n treabă ca metodă de lucru*.

Aceasta fiind atmosfera <științifică> în lingvistică, aproape că n-ar trebui să ne mire somnolența cu care lingvistica românească a primit opera fundamentală, serioasă, de mare ținută, a eminentului profesor budapestan **Ferenc Bakos**.

Chiar dacă s-au împiedicat de ea - căci a fost trimisă de autor atât la Institutul de lingvistică din București cât și la Biblioteca Academiei - s-au înspămintat și au pus-o repede la dospit.

Cum să publici așa-ceva în România unde lingviștii erau rămași la **Cihac**, cu 110 ani în urmă, atîta vreme cît cei care deciseră această situație sau, cel mult, avansaseră pînă la *genialul lingvist I. V. Stalin*, corifeii lingvisticii românești, erau în viață?

*Nu există învățat care să nu prefere minciuna inventată de el adevărului descoperit de altul (amara frază a lui **Rousseau**).*

*Chiar și în științele cele mai perfecte mai întîlnim încă unele doctrine menținute numai din motive de autoritate - ap. **Ramon Y Cajal**, *Drumul spre știință*, p. 32.*

Astfel că, din motive de autoritate, dar fără acoperire, opera lui **F. Bakos** a fost scoasă din circuit și traducerea ei interzisă. Cum am arătat, o astfel de operă monumentală nu s-a bucurat de nici o recenzie în vreo revistă de lingvistică.

Opus igne, auctor patibulo dignus parcă voiau să realizeze **Iorgu Iordan**, **Alex. Graur** și **Alex. Rosetti**, alecăror păreri erau dovedite ca eronate, ca false, de către demersul riguros științific al eminentului **Ferenc Bakos**.

Pentru că nu aveau la îndemână și autoritatea de a da focului opera, au recurs la conspirația tăcerii: nimeni din tagma lingvistică nu trebuia să se ocupe sau să scrie despre această operă magnifică.

+i așa, dogma privind sute de ungurisme în limba română, fără vreo acoperire științifică, și-a continuat cariera .

O recenzie a apărut totuși, nu într-o revistă de lingvistică, ci în <*Veac nou*> nr. 3/1983 și s-a datorat doamnei (din afara I. L. B.) **Rodica Bogza-Irimie**.

Astfel, o <cantitate neglijabilă> și-a salvat, temporar, aureola de care se bucura pe nedrept în mediile politice și <științifice> autohtone, torpilînd o operă din cele care apar o dată într-un veac, purtătoare a unor noutăți științifice de importanță excepțională, lucrare la care eruditul prof. dr. **F. Bakos** a lucrat 10 - 15 ani.

Este de neînțeles de ce n-au folosit măcar lucrarea lui **Géza Blédy** (1908-1962) *Influența limbii române asupra limbii maghiare* recenzată și de specialiști maghiari, dar și de acad. **Emil Petrovici** (1942), la care se referă și profesorul clujean **I. I. Rusu** - v. *Muzeul Brukenthal. Studii și comunicări*, vol. 13, Sibiu, 1967, p. 248 -260.

În această lucrare, **I. I. Rusu** prezintă și opiniile unor lingviști maghiari referitor la cartea lui **G. Blédy**, printre care a lui **Gy. Marton** (la p. 245) care, în 1943, face cărții lui **Blédy** *o critică incisivă, dură, dușmănoasă, cu concluzia: <cu regret trebuie să conchid că n-am putut spune nici un cuvînt de laudă despre lucrare (p. 131)..., cartea lui Blédy era foarte bună numai dacă nu apărea>*.

Gyula Marton a avut astfel de accente dure datorită faptului că crescuse în ideea imaginată a unei pretense superiorități culturale maghiare, la șocul constatării unei influențe a limbii române asupra graiului maghiar, deși, la **G. Blédy**, era vorba de identificarea numai a cca. 600 cuvinte românești în maghiară, foarte departe de realitate, de care ne vom apropia cu opera lui **F. Bakos**, în care figurează de aproape patru ori mai multe cuvinte românești în maghiară față cu nici un cuvânt maghiar în româna standard (**Sulzer**).

Totuși e mai de înțeles tulburarea psihologică a lui **Gy. Marton** decât manifestarea de orgoliu fără acoperire, de obtuzitate, a lui **Iorgu Iordan**, 40 de ani mai târziu.

Oare nu tot el făcuse, imediat după război, afirmația ineptă că graiul din Moldova este un dialect ucrainean, iar cel din Muntenia ar fi medio-bulgara ?

Ca să faci astfel de afirmații privitor la limba primordială trebuie să fii dotat din naștere cu un rudimentarism superîngroșat sau să te afli în stadiul de zahariseală avansată.

Iorgu Iordan s-a dus, dar interdicția sa de tip medieval a rămas și poate produce în continuare rătăcirii ca cele pe care le-am menționat în prezenta semnalare.

De aceea, este cazul ca Ministerul Culturii să subvenționeze traducerea acestei cărți fără egal în lingvistica europeană.

Gabriel Gheorghe

P. S. Pentru că teoria lui **Sulzer**, cunoscută ca a lui **Rösler**, invocă lipsa de cuvinte germane în limba română pentru a decreta absența românilor din Carpați în timpul <stăpâniri> goților - ceea ce nu reprezintă decât probe înduioșătoare de ignoranță polivalentă - vom arăta că, în lexicul țărănesc al limbii române, nu există nici un cuvânt de proveniență străină, pentru simplul, dar binecuvântatul motiv că, în lexicul primordial, nu există și nu pot exista influențe străine, ceea ce nu putea fi înțeles de către sistemul de gândire al unor **Sulzer, Rösler** etc.

Se-înțelege că nu putem intra aici în detalii asupra elor de mai sus.

Totuși, pe parcursul timpului, o serie de cercetători români au încercat imposibilul ca să facă de rușine teoria lui **Sulzer**, recurgând la inventarea sau potrivirea unor cuvinte ale limbii române, pe care le-au declarat germane.

Un astfel de caz l-am găsit recent în *N. R. R.*, nr. 3-4 / 1997, p. 198, unde se spune că străvechiul cuvânt românesc *moldă* (□ <vas în care se prjoane vinul□; albie, troacă, covată; ladă în care curge făina la moară; carapacea broaștei țestoase; floarea cuiului) ar fi cuvânt german (*Molde*) care ar însemna *mocirlos*.

Nu știm unde a găsit autorul acest sens pentru *Molde* și nu considerăm că-i de vreun folos să aflăm, oricum el nu are nici o legătură cu sensurile cuvântului românesc.

Cuvântul trebuie pus în legătură cu vorba populară *mollan* □ vin, cu *Moldova* □ țara viilor, a vinului, cu numeroase toponime de tip *Moldă, Moldova*, după regula limbii române de a forma familii de cuvinte